(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

[१९९६] ३ एस. सी. आर ४२०

श. मोह. अयूब खान

- विरुद्ध -

प्रो. भीम सिंग आणि इतर

मार्च १४, १९९६.

[न्यायमूर्ति के. रामास्वामी, न्यायमूर्ति एस. पी. भरुचा आणि न्यायमूर्ति के. एस. परीपूरनन]

लोक प्रतिनिधीत्व अधिनियम , १९५१ : कलम ६४- ए

निवडणूक आयोग - फेरमतदानाचा आदेश देण्याचा अधिकार - संसदीय निवडणूक - निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याचा संदर्भ - निवडणूक आयोगाकडून फेरमतदानासाठी निर्देश - आव्हान - उच्च न्यायालयाने असे मत व्यक्त केले की आयोगाला पुन्हा मतदान करण्याचे निर्देश देण्याचा अधिकार नाही - मागील संसद विसर्जित झाली आणि नव्याने स्थापन झालेल्याने निवडणुकीसाठी कोणताही आदेश देता आला नाही, या वस्तुस्थितीची त्यांनी दखल घेतली - अपीलमध्ये - उच्च न्यायालयाने दिलेल्या निर्देशांना केवळ शैक्षणिक मूल्य आहे असे मत व्यक्त करण्यात आले - सर्वोच्च न्यायालय या शैक्षणिक प्रश्नात जाणार नाही कारण जर या प्रकरणाची सुनावणी गुणवत्तेनुसार करायची असेल तर कोणताही मोठा दिलासा मिळू शकत नाही.

भारतीचे संविधान , १९५०: अनुच्छेद ३२४

निवडणूक आयोग : निवडणुकांबाबतचे अधीक्षण, निदेशन आणि नियंत्रण करण्याचा अधिकार.

दिवाणी अपील अधिकारिता : दिवाणी अपील क्र. ४९७०/१९९२.

ई. पी. क्रमांक १/१९९८ मधील जम्मू आणि काश्मीर उच्च न्यायालयाच्या दिनांक १५.१०.१९९२ रोजीच्या निकाल आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यांसाठी एम. सी. भंडारे आणि सुश्री सी. के. सुचरिता.

उत्तरवादींसाठी एल. आर. सिंग, इर्शाद अहमद, ए. एम. खानविलकर आणि अशोक माथूर.

न्यायालयाने पुढील आदेश दिला.

निवडणूक आयोगाने दिनांक १६ मे १९८८ रोजी जम्मू आणि काश्मीर राज्यातील ५-उधमपूर संसदीय मतदारसंघासाठी पोटनिवडणूक घेण्यासाठी अधिसूचना जारी केली होती आणि निवडणुकीचा निकाल जाहीर करण्यात आला होता. दिनांक २० जून १९९२ रोजी मतमोजणीला सुरुवात झाली. २१ जून १९८८ रोजी निवडणूक अधिकाऱ्याने दिलेल्या संदर्भानुसार, निवडणूक आयोगाने काही मतदान केंद्रांवर पुन्हा मतदान करण्याचे निर्देश दिले. त्यानुसार त्या मतदान केंद्रांवर पुन्हा मतदान घेण्यात आले. निवडणूक याचिका क्रमांक १/१९८८ मध्ये निवडणुकीच्या निकालाला आव्हान देण्यात आले होते. लोक प्रतिनिधीत्व अधिनियम , १९५१ च्या कलम ६४-ए अंतर्गत निवडणूक आयोगाला पुन्हा मतदान करण्याचे आदेश देण्याचा अधिकार नव्हता आणि त्यामुळे निवडणूक रद्द करण्यात आली, या कारणावरून उच्च न्यायालयाने दिनांक १३ ऑक्टोबर १९९२ रोजी दिलेल्या आक्षेपित आदेशात निवडणूक रद्दबातल ठरवली आहे. तथापि, उच्च न्यायालयाने नमूद केले की पूर्वीची संसद विसर्जित झाली आणि नवीन संसद स्थापन झाली, त्यामुळे फेरमतदानासाठी कोणताही आदेश देता आला नाही.

अपीलकर्त्यांची बाजू मांडणारे विद्वान ज्येष्ठ वकील एम. सी. भंडारे यांनी असा युक्तिवाद केला की निवडणूक आयोगाला पुन्हा मतदान करण्याचा आदेश देण्याचा अधिकार आहे आणि त्यामुळे उच्च न्यायालयाचा आदेश स्पष्टपणे बेकायदेशीर आहे. या टप्प्यावर आपल्याला त्या प्रश्नात जाण्याची गरज नाही कारण हा केवळ एक शैक्षणिक मुद्दा आहे . ज्या आधीच्या संसदेला निवडणुका होणार होत्या ती विसर्जित झाली होती आणि नवीन संसद स्थापन झाली होती, हे लक्षात आल्यानंतर उच्च न्यायालयाने या प्रश्नावर विचार करण्यास नकार द्यायला हवा होता. तरीसुद्धा, उच्च न्यायालयाने ती घोषणा केली आहे, ज्याचे केवळ शैक्षणिक मूल्य आहे. आपल्याला या शैक्षणिक प्रश्नात जाण्याची गरज नाही कारण जर या प्रकरणाची सुनावणी गुणवत्तेनुसार करायची असेल तर कोणताही मोठा दिलासा मिळू शकला नाही. आम्ही गुणवत्तेवर कोणतेही मत व्यक्त करत नाही कारण उच्च न्यायालयाने व्यक्त केलेले मत हा एक शैक्षणिक मुद्दा आहे असे आम्ही आधीच मानले आहे. त्यात नोंदवलेले निष्कर्ष एक बंधनकारक पूर्वोदाहरण म्हणून मानले जाणार नाहीत.

त्यानुसार अपील फेटाळण्यात येते. खर्च बसविण्यात आला नाही.

टी. एन. ए अपील फेटाळण्यात आली.

<u>अस्वीकरण</u>

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याचा/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणीकरिता वैध मानला जाईल".